

**ALABALARNING INGLIZ TILIDAGI BUXGALTERIYA
TERMINOLOGIYASINI O‘ZLASHTIRISH JARAYONIDA
UCHRAYDIGAN LINGVISTIK VA METODIK QIYINCHILIKLARI**

*Termiz Davlat Universiteti
Iqtisodiyot fakulteti Buxgalteriya
hisobi yo‘nalishi 1-kurs talabasi
Jo‘raqobilova Dilnura Farxod qizi
+998991332207
joraqobilovadilnura@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarning ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o‘zlashtirish jarayonida uchraydigan lingvistik va metodik qiyinchiliklar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, professional terminlarning murakkabligi, semantik tafovutlar, tarjima muammolari, talaffuzdagi qiyinchiliklar, kommunikativ to‘siqlar hamda an’anaviy o‘qitish metodlarining samaradorligi masalalari yoritilgan. Shuningdek, ingliz tilini maxsus maqsadlarda o‘qitish (ESP), interaktiv pedagogik texnologiyalar va zamonaviy metodik yondashuvlarning talabalar tomonidan buxgalteriya terminologiyasini samarali o‘zlashtirishdagi ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqot natijalari professional ingliz tilini o‘qitish sifatini oshirish, talabalarning kasbiy-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish hamda zamonaviy mehnat bozori talablariga mos mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi..

Kalit so‘zlar: buxgalteriya terminologiyasi, lingvistik qiyinchiliklar, metodologik qiyinchiliklar, ESP, professional lug‘at, kommunikativ kompetensiya, biznes ingliz tili, tarjima muammolari, til o‘qitish usullari, buxgalteriya ta‘limi..

Annotation: This article scientifically analyzes the linguistic and methodological difficulties encountered by students in the process of mastering accounting terminology in English. In particular, the study examines the complexity of professional terms, semantic differences, translation problems, pronunciation difficulties, communicative barriers, and the effectiveness of traditional teaching methods. The article also highlights the importance of English for Specific Purposes (ESP), interactive pedagogical technologies, and modern methodological approaches in improving students’ acquisition of accounting terminology. The findings of the research contribute to enhancing the quality of professional English teaching, developing students’ professional and communicative competencies, and preparing qualified specialists who meet the demands of the modern labor market..

Keywords: accounting terminology, linguistic difficulties, methodological challenges, ESP, professional vocabulary, communicative competence, business English, translation problems, language teaching methods, accounting education.

Introduction

Bugungi globallashuv, raqamli iqtisodiyot va xalqaro integratsiya jarayonlari jadallashib borayotgan davrda ingliz tilining xalqaro muloqot, biznes, moliya va buxgalteriya sohalaridagi o'rni tobora kuchayib bormoqda. Ayniqsa, iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalardan nafaqat nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lish, balki professional terminologiyani ingliz tilida erkin tushunish va undan samarali foydalana olish talab etilmoqda. Chunki zamonaviy iqtisodiy munosabatlar, xalqaro audit tizimlari, xorijiy investitsiyalar, transmilliy kompaniyalar faoliyati hamda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosan ingliz tilida yuritiladi. Shu sababli ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini mukammal o'zlashtirish bugungi kun talabiga aylangan muhim kasbiy kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Jahon miqyosida oliy ta'lim tizimining xalqaro standartlarga moslashtirilishi, ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash masalalari ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Bu jarayonda xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini professional yo'nalish bilan integratsiyalashgan holda o'qitish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Negaki, iqtisodiyot va buxgalteriya sohalarida faoliyat yurituvchi zamonaviy mutaxassis xalqaro terminologiya, xorijiy hujjatlar, moliyaviy hisobotlar, audit xulosalari va biznes kommunikatsiyalarni ingliz tilida tushuna olishi zarur. Shu boisdan ham talabalar tomonidan ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini puxta o'zlashtirish masalasi nafaqat lingvistik, balki iqtisodiy, pedagogik va metodik muammo sifatida ham ilmiy tadqiqotlarni talab etmoqda. Mamlakatimizda ham xorijiy tillarni o'qitish tizimini takomillashtirish, yoshlarni xalqaro mehnat bozori talablariga mos mutaxassis sifatida tayyorlash va professional ta'lim sifatini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, Uzbekistan Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1875-son Qarori xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy metodlarini joriy etish, yoshlarning xalqaro kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hamda professional sohalarida chet tillardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan muhim hujjatlardan biri hisoblanadi. Mazkur qarorda chet tillarni o'qitish tizimini tubdan modernizatsiya qilish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etish, xalqaro standartlarga mos darslik va o'quv dasturlarini ishlab chiqish vazifalari belgilab berilgan. Shuningdek, Government of Uzbekistan tomonidan qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun hamda "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tillarni o'qitish samaradorligini oshirish, ta'limning xalqaro integratsiyasini kuchaytirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur normativ-huquqiy hujjatlarda talabalarni zamonaviy kasbiy bilim va

ko'nikmalar bilan bir qatorda xorijiy tillarda erkin mulot qila olish kompetensiyalariga ega etib tayyorlash zarurligi alohida ta'kidlangan. Ayniqsa, iqtisodiyot va moliya yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalarning professional terminologiyani ingliz tilida bilishi xalqaro iqtisodiy jarayonlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishning asosiy omillaridan biri sifatida ko'rilmogda. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da oliy ta'lim muassasalarini xalqaro reytinglarga olib chiqish, o'quv jarayonini xalqaro standartlar asosida tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy qilish hamda xorijiy tillarni chuqur o'qitishga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu hujjatlar oliy ta'limda kasbiy ingliz tilini o'qitish va professional terminologiyani shakllantirish masalasining naqadar dolzarb ekanligini ko'rsatadi.

Bugungi kunda xalqaro iqtisodiy integratsiyaning kuchayishi, xorijiy investitsiyalar hajmining ortishi va xalqaro kompaniyalar faoliyatining kengayishi natijasida buxgalteriya hisobi sohasida xalqaro standartlardan foydalanish zarurati tobora ortib bormogda. Xususan, International Financial Reporting Standards Foundation tomonidan ishlab chiqilgan xalqaro moliyaviy hisobot standartlari dunyoning aksariyat mamlakatlarida moliyaviy hisobot yuritishning asosiy mezoniga aylangan. Mazkur standartlarning aksariyati ingliz tilida ishlab chiqilgani sababli, buxgalteriya sohasi mutaxassislaridan professional terminologiyani mukammal bilish talab etiladi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o'rganish zamonaviy iqtisodiy ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatmogdaki, talabalar ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o'zlashtirish jarayonida qator lingvistik va metodik qiyinchiliklarga duch kelmogdalar. Avvalo, buxgalteriya terminlari o'zining murakkab semantik tuzilishi, tor kasbiy ma'nosi va ilmiy-uslubiy xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ko'plab terminlar oddiy kundalik tildagi ma'nosidan farqli ravishda maxsus iqtisodiy mazmun kasb etadi. Masalan, "assets", "liabilities", "equity", "depreciation", "revenue", "ledger", "accrual" kabi terminlar umumiy tarjima orqali emas, balki professional kontekst asosida tushunishni talab qiladi. Bu esa talabalar uchun terminlarning mazmunini anglashda murakkablik tug'diradi. Shuningdek, terminologiyani o'rganishdagi qiyinchiliklar talabalar til kompetensiyasining yetarli emasligi bilan ham bog'liqdir. Ingliz tilida grammatika, talaffuz, eshitib tushunish va akademik matnlarni o'qish bo'yicha yetarli tayyorgarlikka ega bo'lmagan talabalar professional terminlarni tushunishda jiddiy muammolarga duch keladilar. Ayniqsa, iqtisodiy matnlarda qo'llaniladigan murakkab sintaktik birliklar, passiv konstruksiyalar, qisqartmalar va xalqaro moliyaviy tushunchalar o'quvchilarning matnni to'liq anglashiga to'sqinlik qiladi. Metodik jihatdan ham ayrim muammolar mavjud bo'lib, ko'plab ta'lim

muassasalarida ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasi asosan yodlash va tarjima qilish orqali o'qitiladi. Bunday an'anaviy metodlar esa talabalarda kommunikativ kompetensiyani yetarli darajada shakllantira olmaydi. Natijada talabalar terminlarning nazariy ta'riflarini eslab qolgan bo'lsalar-da, ularni amaliy vaziyatlarda qo'llashda qiynaladilar. Zamonaviy pedagogika esa professional terminologiyani interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv, case-study, loyiha ishlari va raqamli texnologiyalar asosida o'qitish samaraliroq ekanligini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, psixologik omillar ham terminologiyani o'zlashtirish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Talabalarning ingliz tilida erkin muloqot qila olmaslikdan qo'rqishi, xato qilishdan xavotirlanishi, o'ziga bo'lgan ishonchning pastligi hamda motivatsiya yetishmasligi professional terminologiyani o'rganish samaradorligini pasaytiradi. Ayniqsa, og'zaki nutq jarayonida terminlarni noto'g'ri talaffuz qilishdan qo'rqish talabalarni faol kommunikatsiyadan cheklab qo'yadi. Mazkur maqolada talabalarning ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o'zlashtirish jarayonida uchraydigan lingvistik va metodik qiyinchiliklar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu muammolarni bartaraf etishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar hamda kasbiy ingliz tilini o'qitishning samarali usullari yoritiladi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida professional ingliz tilini o'qitish sifatini oshirish, talabalarning kasbiy-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish hamda xalqaro mehnat bozori talablariga javob bera oladigan zamonaviy mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida ingliz tilini kasbiy yo'nalishlar bilan integratsiyalashgan holda o'qitish masalasi dolzarb pedagogik va ilmiy muammolardan biriga aylanib bormoqda. Ayniqsa, iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi kabi xalqaro hamkorlik bilan chambarchas bog'liq yo'nalishlarda tahsil olayotgan talabalar uchun professional terminologiyani ingliz tilida mukammal o'zlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy iqtisodiy munosabatlar, xalqaro audit tizimlari, bank-moliya operatsiyalari, soliq hisobotlari hamda moliyaviy tahlillar asosan ingliz tilidagi terminologiya asosida olib boriladi. Shu sababli ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini puxta bilish nafaqat akademik muvaffaqiyat, balki kelajakdagi kasbiy faoliyat samaradorligini ham belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Biroq amaliy kuzatishlar va ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o'zlashtirish jarayonida turli lingvistik, metodik, psixologik va kommunikativ qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar. Avvalo, ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasining murakkabligi ushbu jarayondagi asosiy muammolardan biri hisoblanadi. Buxgalteriya tili oddiy kundalik ingliz tilidan keskin farq qiladi va o'ziga xos ilmiy-uslubiy xususiyatlarga ega. Mazkur terminlar iqtisodiy va moliyaviy jarayonlarni aniq ifodalash uchun xizmat qilgani sababli ularning semantik tuzilishi murakkab hisoblanadi. Ko'plab terminlar kundalik

hayotda boshqa ma'noda ishlatilsa-da, buxgalteriya tizimida mutlaqo boshqacha mazmun kasb etadi. Masalan, "capital", "equity", "asset", "liability", "depreciation", "ledger", "accrual", "revenue", "gross profit", "accounts payable" kabi tushunchalarni oddiy lug'aviy tarjima orqali tushunish yetarli emas. Ushbu terminlarni to'liq anglash uchun iqtisodiy tafakkur, moliyaviy tushunchalar va professional kontekstni chuqur bilish talab etiladi. Shu sababli talabalar ko'pincha terminlarning asl mazmunini noto'g'ri talqin qiladilar yoki ularni amaliy vaziyatlarda qo'llashda qiynaladilar. Bundan tashqari, ingliz tilidagi buxgalteriya terminlari ko'pincha lotin, fransuz va yunon tillaridan kirib kelgan ilmiy birliklar asosida shakllangan bo'lib, bu ularning talaffuzi va yozilishida murakkabliklarni yuzaga keltiradi. Talabalar ayrim terminlarni yozma shaklda taniy olsalar-da, ularni og'zaki nutqda to'g'ri talaffuz qilishda jiddiy qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu esa o'z navbatida kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, auditoriya oldida taqdimot qilish, ingliz tilida iqtisodiy mavzularni muhokama qilish yoki xalqaro seminarlarda qatnashish jarayonida talabalar o'zlariga bo'lgan ishonchni yo'qotishlari mumkin. Noto'g'ri talaffuz qilishdan qo'rqish, xato qilishdan xavotirlanish va psixologik bosim talabalarni faol muloqotdan chetlashtiradi.

Talabalar duch keladigan yana bir muhim muammo terminlarni tarjima qilish bilan bog'liqdir. Ko'plab buxgalteriya terminlari boshqa tillarda aynan mos ekvivalentga ega emas. Shu sababli terminlarning so'zma-so'z tarjimasi ko'pincha mazmuniy xatolarga olib keladi. Masalan, "liability" termini oddiy tarjimada "majburiyat" deb izohlansa-da, buxgalteriya hisobi tizimida u korxonaning moliyaviy qarzdorlik majburiyatlarini anglatadi. Yoki "equity" termini oddiy "tenglik" tushunchasidan farqli ravishda korxonaning kapitalining ma'lum moliyaviy qismini ifodalaydi. Talabalar terminlarni umumiy lug'aviy ma'no asosida tushunishga harakat qilganlarida professional mazmunni noto'g'ri qabul qiladilar. Natijada iqtisodiy matnlarni tushunishda, moliyaviy hisobotlarni tahlil qilishda va amaliy topshiriqlarni bajarishda xatolar yuzaga keladi. Buxgalteriya terminologiyasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar ko'p hollarda talabalar til kompetensiyasining yetarli emasligi bilan ham bog'liqdir. Ingliz tilida grammatika, akademik o'qish, tinglab tushunish va yozma nutq bo'yicha yetarli tayyorgarlikka ega bo'lmagan talabalar professional terminlarni tushunishda katta muammolarga duch keladilar. Iqtisodiy matnlar odatda murakkab sintaktik birliklar, ilmiy uslub va yuqori darajadagi akademik leksika bilan ajralib turadi. Bunday matnlarni o'qish jarayonida talabalar asosiy g'oyani tushunish, terminlarning kontekstual ma'nosini aniqlash va iqtisodiy mazmunni tahlil qilishda qiynaladilar. Ayniqsa, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, audit hujjatlari va ilmiy maqolalar bilan ishlash talabalar uchun murakkab vazifa hisoblanadi. Tinglab tushunish ko'nikmalarining sust rivojlanganligi ham buxgalteriya terminologiyasini o'zlashtirishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda xalqaro iqtisodiy seminarlar,

vebinarlar, onlayn kurslar va xorijiy ma'ruzalar asosan ingliz tilida olib boriladi. Ushbu materiallarda professional terminologiya juda tez va murakkab uslubda qo'llaniladi. Natijada talabalar iqtisodiy ma'lumotlarni tinglab tushunishda qiynaladilar. Bu esa ularning xalqaro ta'lim platformalaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi. Ayniqsa, real biznes vaziyatlarini tushuntiruvchi audio va video materiallarda terminlarning qisqartma shakllari, professional jargon va tezkor nutq ishlatilishi talabalar uchun qo'shimcha murakkablik tug'diradi. Yozma nutq bilan bog'liq muammolar ham terminologiyani o'zlashtirish jarayonining muhim jihatlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy buxgalter xalqaro standartlarga mos moliyaviy hisobotlar, audit xulosalari, biznes-rejalar va iqtisodiy tahliliy hujjatlarni ingliz tilida tayyorlay olishi kerak. Biroq talabalar professional yozma nutqda terminlarni to'g'ri qo'llash, grammatik jihatdan mukammal jumlar tuzish va rasmiy uslubni saqlashda qiyinchiliklarga duch keladilar. Ko'pincha terminlarning noto'g'ri ishlatilishi iqtisodiy mazmunning buzilishiga olib keladi. Bu esa professional kommunikatsiya sifatining pasayishiga sabab bo'ladi.

Metodik jihatdan qaraganda ham mavjud muammolar terminologiyani samarali o'zlashtirishga to'sqinlik qilmoqda. Ayrim ta'lim muassasalarida ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasi an'anaviy metodlar asosida, ya'ni yodlash va tarjima qilish orqali o'qitiladi. Bunday yondashuv esa talabalarni passiv o'quvchiga aylantiradi va ularning mustaqil fikrlash hamda amaliy kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantira olmaydi. Talabalar terminlarning ta'riflarini yodlab olsalar-da, ularni real iqtisodiy vaziyatlarda qo'llashga qiynaladilar. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar esa interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv va problemali ta'lim texnologiyalarining samaradorligini ko'rsatmoqda. Bugungi kunda ESP (English for Specific Purposes) metodikasi professional ingliz tilini o'qitishda eng samarali yondashuvlardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu metodika talabalarning kasbiy ehtiyojlariga moslashtirilgan holda til o'qitishni tashkil etishga asoslanadi. Buxgalteriya yo'nalishidagi talabalar uchun ESP metodikasi terminologiyani real iqtisodiy kontekst asosida o'rganish imkonini beradi. Masalan, case-study, moliyaviy hujjatlar tahlili, biznes o'yinlari, loyiha ishlari va amaliy vaziyatlar asosida tashkil etilgan darslar talabalar tomonidan terminologiyani samaraliroq o'zlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu metodika talabalarning tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va professional muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Raqamli texnologiyalar ham terminologiyani o'rganish samaradorligini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Zamonaviy elektron lug'atlar, mobil ilovalar, onlayn platformalar, multimedia materiallari va sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari talabalar uchun qulay o'quv muhiti yaratadi. Vizual grafikalar, interaktiv topshiriqlar va audio-video materiallar terminlarning mazmunini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Ayniqsa, xalqaro moliyaviy hisobotlarni vizual tarzda

tahlil qilish, diagrammalar va elektron jadvallar bilan ishlash terminologiyaning amaliy mazmunini chuqurroq anglash imkonini yaratadi. Shuningdek, psixologik omillar ham o‘quv jarayoniga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Ko‘plab talabalar ingliz tilida erkin gapira olmaslikdan qo‘rqishadi va bu holat ularning kommunikativ faolligini pasaytiradi. Ayrim talabalar esa buxgalteriya terminologiyasini haddan tashqari murakkab deb hisoblab, motivatsiyani yo‘qotadilar. Motivatsiyaning pasayishi esa terminologiyani o‘zlashtirish samaradorligini keskin kamaytiradi. Shu sababli pedagoglar dars jarayonida psixologik qulay muhit yaratishi, talabalarni rag‘batlantirishi va ularning mustaqil fikrlashini qo‘llab-quvvatlashi muhim ahamiyatga ega. Bugungi globallashtirish sharoitida xalqaro kompaniyalar va moliyaviy tashkilotlar ingliz tilida professional muloqot qila oladigan mutaxassislar ehtiyoj sezmoqda. Shu bois buxgalteriya terminologiyasini ingliz tilida mukammal bilish talabalar uchun xalqaro mehnat bozorida raqobatbardoshlikni ta’minlovchi asosiy omillardan biriga aylanmoqda. Professional terminologiyani yaxshi bilgan mutaxassislar xorijiy kompaniyalarda ishlash, xalqaro sertifikatlash dasturlarida qatnashish va global iqtisodiy tizimda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o‘qitish masalasi nafaqat pedagogik, balki iqtisodiy va strategik ahamiyatga ega bo‘lgan dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi. Bundan tashqari, talabalar tomonidan ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o‘zlashtirish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklar ko‘pincha ularning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarining yetarli shakllanmaganligi bilan ham izohlanadi. Zamonaviy ta’lim paradigmasi talabaning faqat auditoriya mashg‘ulotlari bilan cheklanib qolmasdan, mustaqil ravishda ilmiy adabiyotlar bilan ishlashi, elektron resurslardan foydalanishi, xorijiy iqtisodiy maqolalarni tahlil qilishi va terminologik lug‘at boyligini muntazam ravishda kengaytirib borishini talab qiladi. Biroq amaliy kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab talabalar mustaqil ishlash jarayonida tizimli yondashuvga ega emaslar. Ular yangi terminlarni izchil qayta takrorlash, kontekst asosida o‘rganish, amaliy misollar bilan mustahkamlash kabi samarali strategiyalardan foydalanmaydilar. Natijada terminlar qisqa muddatli xotirada saqlanib qoladi, biroq uzoq muddatli kasbiy bilimga aylanmaydi.

Ilmiy tadqiqotlar ko‘rsatishicha, professional terminologiyani samarali o‘zlashtirish uchun talabalar mantiqiy assotsiatsiya, semantik tahlil, kontekstual o‘rganish va muntazam amaliy qo‘llash strategiyalaridan foydalanishlari lozim. Chunki inson miyasi alohida yodlangan so‘zlardan ko‘ra, ma’lum bir mantiqiy tizimga joylashtirilgan va kontekst bilan bog‘langan bilimlarni samaraliroq eslab qoladi. Shu bois buxgalteriya terminologiyasini o‘qitishda terminlarni alohida birlik sifatida emas, balki iqtisodiy jarayonlarning ajralmas qismi sifatida o‘rgatish maqsadga muvofiqdir. Masalan, “balance sheet”, “income statement”, “cash flow”, “assets turnover”, “liquidity ratio”, “financial leverage” kabi terminlarni real moliyaviy hisobot

namunalarida tahlil qilish orqali o'rganish talabalarda chuqurroq tushuncha hosil qiladi. Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, buxgalteriya terminologiyasini samarali o'zlashtirishda CLIL (Content and Language Integrated Learning) texnologiyasi yuqori natijadorlikka ega. Mazkur yondashuvda til va kasbiy fanlar integratsiyalashgan holda o'qitiladi. Ya'ni talaba bir vaqtning o'zida ham ingliz tilini, ham iqtisodiy mazmuni o'zlashtiradi. Ushbu metodologiya terminologiyani tabiiy kasbiy muhitda o'rganishga imkon yaratadi va nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtiradi. CLIL asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda talabalar iqtisodiy muammolarni ingliz tilida muhokama qiladilar, moliyaviy holatlarni tahlil qiladilar va professional qarorlar ishlab chiqadilar. Bu esa terminlarning faol nutqdagi qo'llanish ko'nikmasini shakllantiradi. Talabalarning terminologiyani o'zlashtirish darajasi ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy va metodik kompetensiyasiga ham bog'liqdir. Zamonaviy pedagog nafaqat ingliz tilini mukammal bilishi, balki iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi asoslarini ham chuqur tushunishi zarur. Afsuski, ayrim hollarda ingliz tili o'qituvchilari professional iqtisodiy mazmuni yetarli darajada bilmasligi yoki aksincha, iqtisodchi mutaxassislarining ingliz tilini o'qitish metodikasi bo'yicha bilimlari yetarli bo'lmasligi kuzatiladi. Bu esa terminlarning noto'g'ri yoki yuzaki izohlanishiga olib keladi. Shu sababli fanlararo integratsiya asosida ishlovchi pedagogik jamoalarni shakllantirish, malaka oshirish kurslarini tashkil etish va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash zarur.

Yana bir muhim jihat shundaki, baholash tizimi ko'pincha terminologiyani chuqur o'zlashtirishga emas, balki yuzaki yodlashga yo'naltirilgan bo'ladi. Talabalar ko'pincha test sinovlari yoki qisqa yozma javoblar orqali baholanadilar. Bunday tizim esa terminlarning amaliy qo'llanish darajasini aniqlashga imkon bermaydi. Zamonaviy ta'limda esa baholash jarayoni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi zarur. Masalan, case-study asosidagi topshiriqlar, moliyaviy hisobot tahlili, ingliz tilida taqdimotlar tayyorlash, professional munozaralarda ishtirok etish kabi faoliyatlar orqali baholash talabalarning real kasbiy kompetensiyasini aniqlashga xizmat qiladi. Talabalarning ijtimoiy-madaniy muhit bilan bog'liq omillari ham ingliz tilidagi terminologiyani o'zlashtirish jarayoniga ta'sir ko'rsatadi. Ayrim talabalar ingliz tilini faqat akademik fan sifatida qabul qiladilar va uning kasbiy faoliyatdagi amaliy ahamiyatini to'liq anglamaydilar. Bu esa ichki motivatsiyaning sust bo'lishiga olib keladi. Motivatsiyani oshirish uchun esa ta'lim jarayonida real biznes tajribalari, xalqaro kompaniyalar misollari, xorijiy mutaxassislar bilan uchrashuvlar, xalqaro sertifikatlash dasturlari haqida ma'lumotlar berilishi muhimdir. Talaba ingliz tilining kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qilishini anglagan sari uning o'quv faolligi ortadi. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi buxgalteriya hisobi sohasiga ham yangi terminlarni olib kirib, terminologik tizimni yanada murakkablashtirmoqda. Masalan, "blockchain accounting", "cloud-based accounting",

“automated bookkeeping”, “digital ledger”, “financial analytics”, “cryptocurrency taxation”, “AI-driven auditing” kabi yangi tushunchalar an’anaviy buxgalteriya lug‘atini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Bu esa talabalardan nafaqat klassik buxgalteriya terminologiyasini, balki zamonaviy texnologik leksikani ham o‘zlashtirishni talab etadi. Oliy ta’lim tizimida ushbu yangiliklarni o‘quv dasturlariga tezkor joriy etish va zamonaviy terminologik bazani muntazam yangilab borish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, xalqaro iqtisodiy hamkorlikning kengayishi natijasida ko‘plab talabalar xorijiy stajirovka dasturlarida, akademik almashinuv loyihalarida va xalqaro konferensiyalarda qatnashish imkoniyatiga ega bo‘lmoqdalar. Bunday dasturlarda muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun professional ingliz tilini mukammal bilish zarur. Ayniqsa, buxgalteriya terminologiyasini to‘g‘ri qo‘llash xalqaro ilmiy va kasbiy muloqotning sifatini belgilaydi. Ingliz tilida erkin muloqot qila oladigan va professional terminologiyani chuqur biladigan talabalar xalqaro maydonda o‘zlarini erkin namoyon eta oladilar. Kelgusida ushbu muammoni bartaraf etish uchun oliy ta’lim muassasalarida maxsus “Accounting English” kurslarini joriy etish, ESP dasturlarini takomillashtirish, interaktiv pedagogik platformalarni kengaytirish, elektron terminologik lug‘atlar yaratish va amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, xorijiy tajribalarni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish, xalqaro standartlarga asoslangan metodik qo‘llanmalarni yaratish ham dolzarb vazifalardan biridir.

Talabalarining ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o‘zlashtirish jarayonida uchraydigan lingvistik va metodik qiyinchiliklar ko‘p qirrali ilmiy-pedagogik muammo bo‘lib, uni hal etish kompleks yondashuvni talab qiladi. Zamonaviy innovatsion metodlar, kasbiy yo‘naltirilgan til o‘qitish texnologiyalari, raqamli vositalar va motivatsion pedagogik muhit orqali ushbu muammolarni samarali bartaraf etish mumkin. Natijada xalqaro mehnat bozori talablariga javob bera oladigan, raqobatbardosh va yuqori malakali buxgalter mutaxassislarini tayyorlashga erishiladi.

XULOSA

Talabalarining ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o‘zlashtirish jarayoni murakkab, ko‘p omilli va chuqur ilmiy-pedagogik yondashuvni talab qiladigan dolzarb muammo hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ushbu jarayonda yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklar lingvistik, metodik, psixologik va kognitiv omillar bilan chambarchas bog‘liqdir. Xususan, terminlarning semantik murakkabligi, professional mazmunning abstraktligi, tarjima jarayonidagi nomuvofiqliklar hamda talaffuz va yozuvdagi farqlar talabalar tomonidan buxgalteriya terminologiyasini to‘liq o‘zlashtirishga sezilarli darajada to‘sqinlik qiladi. Shuningdek, an’anaviy o‘qitish metodlarining ustuvorligi, ya’ni yodlash va tarjima asosidagi yondashuvlar talabalar tomonidan terminlarni faqat nazariy darajada o‘zlashtirishga olib kelmoqda. Bu esa ularning amaliy kommunikativ kompetensiyalarini yetarli

darajada rivojlantira olmaydi. Zamonaviy ta'lim tizimi esa talabdan nafaqat bilim, balki ushbu bilimni real kasbiy vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatini ham talab etadi. Shu bois ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini o'qitishda ESP (English for Specific Purposes), CLIL, interaktiv metodlar, case-study, loyiha asosida o'qitish va raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, talabalar muvaffaqiyatiga faqat lingvistik bilimlar emas, balki motivatsiya, psixologik tayyorgarlik, mustaqil ta'lim ko'nikmalari va o'qitish muhitining sifati ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, buxgalteriya terminologiyasini o'qitish jarayoni kompleks yondashuv asosida tashkil etilishi, ya'ni til va kasbiy fanlarning integratsiyasi ta'minlanishi lozim. Bunday yondashuv talabalarning nafaqat terminologik bilimini, balki ularning tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va professional muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Umuman olganda, ingliz tilidagi buxgalteriya terminologiyasini samarali o'qitish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri bo'lib, bu jarayonni takomillashtirish yuqori malakali, raqobatbardosh va xalqaro mehnat bozorida faoliyat yurita oladigan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. International Financial Reporting Standards Foundation. (2023). *International Financial Reporting Standards (IFRS) Official Materials*.
2. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach*. Cambridge University Press.
3. Dudley-Evans, T., & St. John, M. J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge University Press.
4. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education.
5. Nation, I. S. P. (2013). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press.
6. Richards, J. C., & Rodgers, T. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
7. Evans, V. (2011). *English for Accounting*. Express Publishing.
8. Weygandt, J., Kimmel, P., & Kieso, D. (2019). *Accounting Principles*. Wiley.
9. Uzbekistan Respublikasi. (2019). *Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi*.
10. Government of Uzbekistan. (2012). *Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida PQ-1875-son qaror*.